

תוכן עניינים

1	שער א': כללי
1	פרק א': מבוא
5	פרק ב': מטרת המכרז
7	פרק ג': הרחבת זכות המעמד והשימוע
9	פרק ד': המכרז וניגוד עניינים במגזר הציבורי
13	פרק ה': פרשנות המכרז
21	פרק ו': כללי ההתערבות בהחלטות הרשות המינהלית
27	פרק ז': עקרונות יסוד בדיני מכרזים
27	1. הגינות
27	2. תחרות בתנאים שווים
30	3. התנהלות תקינה
33	4. עקרון השקיפות
34	5. צדק חלוקתי
34	6. תום-לב
35	7. איסור לקיים משא-ומתן בין המזמין למציעים
35	7.1 העיקרון
35	7.2 הליך תחרותי לאחר ביטול מכרז מאפשר לקיים משא-ומתן עם מציעים
37	8. היעדר חובת המכרז - ניהול משא-ומתן
38	9. תנאי ניסיון ותנאי היצע - מראית פני הצדק
40	10. הליך תחרותי
43	פרק ח': חוזי רשות
43	1. כללי
44	2. חוזי רשות - גופים דו-מהותיים
44	2.1 כללי
44	2.2 על ה"דואליות הנורמטיבית" - "דו קיום של המשפט הפרטי והציבורי"
49	2.3 החלת דיני המכרזים על גופים "דו-מהותיים"
52	2.4 "תאגידים מקומיים" - חובת מכרז
53	2.5 תחולתה של חובת המכרז ביחס להתקשרות של רשות מקומית
54	3. חוזה חכירה ביחסי המנהל והאזרח - חוזה רשות - פרשנות
55	4. פרשנות של חוזי רשות
58	5. על זכות המדינה להשתחרר מחוזה רשות
58	5.1 כללי
58	5.2 התנהלות הרשות הציבורית במסגרת התקשרויותיה המסחריות
62	בתחום המשפט הפרטי ומעמדה מול הגוף הפרטי (אדם או תאגיד) ..

פרק ט': תובענה לפיצויים שעילתה מכרז	67
פרק י': המכרז ומשטר ההגנה על זכויות עובדי המציע	73
1. כללי	73
2. הלכה פסוקה	73
פרק י"א: סמכות בית-המשפט המינהלי	77
פרק י"ב: הצעה תכסיסנית	79
פרק י"ג: תיאום מכרזים	81
פרק י"ד: מעמדה של הבהרה הניתנת במסגרת סיור קבלנים	83
פרק ט"ו: פרשנותם של תנאי-סף במכרז	85
פרק ט"ז: מכרזים של בעלי תפקידים במימוש נכסים	87
פרק י"ז: מכרזים ועבירות על טוהר המידות - תמצית הלכה	89
1. סגן ראש עיר וממלא מקומו - האיסור הקבוע בסעיף 284 לחוק העונשין הינו לשמור על טוהר המידות של עובדי הציבור ולמנוע מעשים שאינם יאים לעובדי ציבור, אף אם אלה יכולים להיות כשרים כשהם נעשים בין פרט לפרט	89
2. חבר מועצת העיר חדרה מטעם מפלגת ש"ס - לקיחת שוחד; מתן שוחד; אי-פרסום הסכמים - 10 חודשי מאסר מתוכם 5 חודשים לריצוי בפועל וקנס של 40,000 ש"ח	90
3. עובד ציבור בחברת החשמל; מיליון אירו - לקיחת שוחד; במרמה והפרת אמונים של עובד ציבור; בקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות; בסיוע לקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות; ברישום כוזב במסמכי תאגיד וגרימה להכללת פרטים מטעים בדו"חות כספיים ובשיבוש מהלכי משפט; אין לשחרר את העורר לחלופת מעצר	92
4. מנהל אגף האספקה ויו"ר ועדת המכרזים של חברת החשמל - שוחד בסך 1.3 מיליון ש"ח; עבירות מס, בגין אי-דיווח על כספי השוחד שקיבל - 6 שנות מאסר בפועל; 12 חודשי מאסר על-תנאי; קנס על-סך 1,750,000 ש"ח או 20 חודשי מאסר תמורתם	93
5. הסדר טיעון ומאסר בפועל לבכירים בחברת החשמל שהורשעו בעבירות שוחד	94
6. עברו הפלילי של המערער - שיקולי ענישה	95
7. הנאשם סייע לשותפו בחברה לתת שוחד לעובד ציבור - מנהל חברת נתיבי ישראל החברה הלאומית לתשתיות תחבורה, אשר שימש גם כיו"ר ועדת המכרזים	95
8. ערעור על זיכוי של המשיב, ראש עיריית פתח-תקווה שהואשם בלקיחת שוחד והפרת אמונים לאחר שמסר עבודה לקבלן ללא קבלת אישור המועצה - הערעור נדחה	96
9. הצדדים הביאו בחשבון שיקוליהם את כלל השיקולים והאינטרסים הצריכים לעניין ועל-כן יש מקום לכבד את הסדרי הטיעון שגובשו ביניהם	99

שער ב': הליכי המכרז	103
פרק א': ההצעה ותנאי המכרז	103
1. כללי	103
2. קביעת אמות-מידה למכרז	105
3. תנאי-סף	106
4. תנאי-סף -"העדפה מתקנת" - "תנאי מיקום"	118
5. הנחה במכרז - אי-בהירות	118
6. מכרז בלתי-חוקי	119
7. חקירה פלילית - פסילת מועמד - תנאי במכרז "יושר והגיונות"	119
8. הליך הבהרה שמעניק למציע "מרחב תמרון"	120
9. היעדר תיעוד של הליכי המכרז	121
10. מסמכי המכרז - ברורים ומפורשים	121
11. פסילת חברות זהות	122
12. מגבלת ההתקשרות ברצף	123
13. הגרלה	123
14. קבלת מעטפות באיחור	124
15. זכות העיון	125
16. הארכת מועד להגשת הצעות משופרות במכרז	126
17. צמצום מספר הזוכים האפשריים	126
18. בחינת תנאי הסף מעלה כי הוועדה פעלה כדין	127
19. פרשנות תנאים במכרז : שני כללים חשובים וידועים בדיני המכרזים : האחד, שיש להעדיף פרשנות המקיימת את תנאי המכרז ומרחיבה את מעגל המשתתפים בו. השנייה, מתן משקל, ולו כלשהו, לכוונת ואומד דעת עורך המכרז וכן משקל מסויים לאינטרס הציבורי ולמטרות המכרז	128
20. תנאי המכרז נדרשים להתחייב מאופיו וממהותו של המכרז ולעמוד במבחנים של ענייניות, סבירות ומידתיות	128
21. באשר לתנאי סף נפסק כי יש להעדיף פרשנות המקיימת את הצעות משתתפי המכרז על פני פרשנות הפוסלת אותן. גישה זו מתאימה, בשינויים הנדרשים, גם לפרשנות אמות-מידה	128
22. המקרה שבו לא יבוצע ייחוס הנסיון הוא המקרה שבו יש שתי חברות בעלות מרכזי רווח עצמאיים ופעילות נפרדת, הגם שיש זיקה ביניהן	128
23. הלכה למעשה מפרט המכרז אמות-מידה לבחינת איכות ההצעה, ומציין בפירוט את רכיבי המשנה הנבחנים, את משקלם ואת אופן מתן הניקוד, ביחס לרכיבים השונים. אמנם ניתן לפרוט את אמות-המידה לפרטי פרטים ולקבוע אמות-מידה ליישום אמות-המידה עוד ועוד ואין לדבר סוף. דומה שהיקף הפירוט הנדרש אודות אמות-המידה השונות תלוי, בין היתר, בטיבם של הפרטים האמורים, ולא בכל מקרה תיקבע על הרשות חובה מוחלטת לפרסם את מלוא הפרטים ופרטי המשנה	129

24.	מטרת ועדת המכרזים היתה בחינת הניסיון של המציעים בהתקנת רכיבים טכנולוגיים, בנפרד מהניסיון בשאר עבודות הביצוע. לשם כך, ועדת המכרזים "ניכתה" מהניסיון המקצועי שהוצג עבודות שאינן קשורות להתקנת הרכיבים הטכנולוגיים, כגון עצם סלילת הכביש או עבודות הקמת מבנה. מנגד, ועדת המכרזים כללה בגדר "הרכיב הטכנולוגי" את העבודות והפריטים אשר נדרשים באופן ישיר להתקנה או להפעלה של אותו רכיב טכנולוגי.	130
25.	עתירה מינהלית בה מבוקש להורות על ביטול זכייתה של המשיבה 2 במכרז למתן שירותי איסוף ופינוי פסולת בעיר אופקים, בטענה כי אינה עומדת בתנאי הסף של המכרז.	130
26.	השלמת הצעה ופסילת הזוכה.	132
27.	סטיה מהוראות המכרז - הצעתה של רגא דינה להיפסל בהינתן תצהיר כוזב שצירפה להצעתה, המהווה פגם מהותי בהצעתה שיש בו כדי לפגוע בעקרון השוויון. העניין יוחזר אל ועדת המכרזים אשר תידרש לקבוע זוכה חדש במכרז.	133
28.	הפסיקה הכירה בכך שאמינותו ומעורבותו של מציע בפעילות הפוגעת בטוהר המידות, קל וחומר בקשר להתקשרות קודמת עם מזמין המכרז, הם שיקולים רלוונטיים במסגרת מכלול השיקולים הנבחנים על-ידי ועדת מכרזים.	133
29.	החלטתה של ועדת מכרזים לפסול הצעה בשל ניסיון שלילי קודם, אף שקיומו של ניסיון כזה לא הוגדר כתנאי סף במכרז אלא כאמת-מידה.	134
פרק ב': פגמים במכרז.		135
1.	שתיקת צד למכרז - שיהוי ומניעות.	135
1.1	כללי.	135
1.2	שיהוי ומעשה עשוי.	136
2.	פגמים במכרז - פגם מהותי ופגם טכני.	138
3.	פגמים מהותיים וטכניים בהלכה הפסוקה.	142
3.1	היעדר מחיר יחידה.	142
3.2	זמני אספקת סחורה לא סבירים, מפרט לקוי.	142
3.3	היעדר חתימה.	143
3.4	כשירות המציע.	145
3.5	שגיאות בשלבי המכרז.	145
3.6	מועד פתיחה.	145
3.7	רישום אצל רשם הקבלנים.	145
3.8	טעות קולמוס או אי-בהירות ותיקון.	145
3.9	זמני הספקה ושער דולר.	146
3.10	דרישות ניסיון.	146
3.11	פניה למציע.	148

148.....	3.12 משוא-פנים
149.....	3.13 השפעה פוליטית
149.....	3.14 אי-התאמה בין עותקים
150.....	3.15 איחור בן דקות מספר
151.....	3.16 טעות בכתובת למשלוח ההצעה
151.....	3.17 אי-מילוי טופס הערבות
151.....	3.18 אי-השתתפות בסיור קבלנים
152.....	3.19 אי-הגשת מעטפת המכרז לתיבת המכרזים
152.....	3.20 שינוי שעות ההגשה של ההצעות למכרז
153.....	3.21 אישור מהנדס שנמסר באיחור
153.....	3.22 חתימות המציעים אינן על טופס המכרז - טענה לפסלות ההצעה
155.....	3.23 פגם טכני
155.....	3.24 פגמים מהותיים
156.....	4. שינוי תנאי המכרז
162.....	5. תנאים מוקדמים
163.....	6. רישומו של מציע על-פי חוק רישום קבלנים לעבודות הנדסה בנאיות
164.....	7. כושר לבצע עבודה וניסיון קודם
165.....	8. דגמים ודוגמאות
165.....	9. התחייבות הכובלת גוף אחר
166.....	10. ערבות במכרז ופגמים בערבות
166.....	10.1 כללי
167.....	10.2 גלגולה של הלכת בית-המשפט העליון
169.....	10.3 אי-ידיעה על שינוי התנאי - דרישת ערבות צמודת מדד
170.....	10.4 המרת הערבות בערבות עצמית
170.....	10.5 ליקוי בתנאי ההארכה ובהגבלתה
171.....	10.6 ביול ערבות
172.....	10.7 מסירת מסמך ערבות מקורי
172.....	10.8 טעות חשבונית
172.....	10.9 דרישת פירעון הערבות
172.....	10.10 חישוב הערבות
172.....	10.11 שיעור הערבות
173.....	10.12 הקפדה על-תנאי הערבות
173.....	10.13 הפקדת מזומנים
173.....	10.14 אי-הגשת ערבות בנקאית
173.....	10.15 משפט מסייג בערבות
174.....	10.16 ערבות פגומה ללא הצמדה
174.....	10.17 פגם שנובע מהנחיית יו"ר ועדת מכרזים

10.18	חריג לכלל שפגם בערבות פוסל הצעה-טעות הנלמדת מן הערבות
176	עצמה
10.19	ערבות של חברת ביטוח - איננה ערבות כנדרש במכרז
178	תוס תקופת הערבות הבנקאית על-פי תנאי המכרז
179	ערבות שתוקפה ארוך מן הנדרש - "ערבות מטיבה"
179	פגם בערבות ופסילת הצעה למכרז
181	10.22
182	10.23 הלכה פסוקה
11	ניגוד עניינים ופסילת מכרז - קיימות נסיבות בהן אין מקום למסקנה לפיה פעולה בניגוד עניינים מעין זה מביאה לפסלות המכרז או לפסילת המכרז. החלטה בסוגיה זו היא החלטה הדורשת איזון ראוי בין מכלול השיקולים המתנגשים, תוך שקילת עוצמת הפגם, חומרתו ומכלול נסיבות העניין, ואגב בחינה של אמצעים מתונים יותר חלף השימוש בכלל בעניין ניגוד העניינים בצורה קיצונית ובלתי-מאוזנת
188	12. אין די בהסמכה כללית כדי לאפשר לועדת המכרזים לשים את שיקול-דעתה תחת זה שיוחד לפי תנאי המכרז לועדת המשנה המקצועית, כל עוד לא נתקיימו נסיבות חריגות או פגמים משמעותיים בעבודתה של ועדת המשנה שיצדיקו את אותה התערבות. אין די בכך שלועדת המשנה דיעה אחרת כדי לסטות מהמלצת גורם מקצועי שמונה במיוחד למכרז. התנהלות כזו הינה בלתי-תקינה
189	13. אי-עמידת הזוכה בתנאי הסף במכרז של הניסיון הנדרש בחמש השנים האחרונות
190	14. משנפל פגם בדרך קבלת ההחלטות דינן להיפסל
190	פרק ג': התנאים המאפשרים לפטור קבלן זר מתחולת ההסדר הכללי החל על רישום קבלנים
191	שער ג': תוצאות המכרז
193	פרק א': "שיטת הממוצע" - מחיר שוק סביר - אי-התחשבות בהצעות פסולות
193	פרק ב': ההצעה הזולה
195	1. כללי - מהי ההצעה הזולה
197	2. פסילת ההצעה הזולה
198	3. זולות ההצעה אינה גורם מכריע
198	4. היעדר התחייבות לקבלת ההצעה הזולה
201	5. כושרו של הזוכה
202	6. משא-ומתן להורדת מחיר
203	7. פסילת הצעה זולה
204	8. התחשבות ביכולת כספית
204	9. שרירות-לב הרשות
204	10. שימוש לרעה בסמכות
204	11. רמת מחירים נמוכה

12.	לא כל הצעה גירעונית במכרז דינה להתבטל	206
פרק ג': האומדן		
פרק ד': חוות-דעת מקצועית		
1.	כללי	213
2.	חוות-דעת מומחה	213
2.1.	הדין	213
2.2.	תפקידו של המומחה	214
2.3.	אימוץ חוות-הדעת	214
2.4.	מומחה חיצוני	214
2.5.	חוות-דעת פנימית	215
פרק ה': הצעה יחידה במכרז		
1.	פסילת הצעה	217
2.	אפשרות ביטול המכרז	217
3.	אין לפסול הצעה יחידה רק בשל היותה יחידה	217
4.	הצעה יחידה וביטול מכרז	218
פרק ו': פיצול המכרז		
פרק ז': ניהול משא-ומתן עם מציעים		
1.	ניהול משא-ומתן לאחר פתיחת ההצעות	223
2.	בירור פרטים עם מציע	223
3.	אימתי אפשרי משא-ומתן	223
4.	בירור תנאי סתום עם מציע - פסול	223
5.	שיקול-דעת הרשות המינהלית	224
פרק ח': ביטולו של מכרז		
1.	כללי	225
2.	ביטול מכרז ופרסום מכרז חדש	226
3.	שינוי המכרז וביטולו	226
4.	ביטול המכרז על-ידי מפרסם המכרז	228
4.1.	הדין	228
4.2.	הימנעות מביטול	228
4.3.	עילות לביטול	228
5.	ביטול על-ידי בית-משפט	235
5.1.	פגם מהותי	235
5.2.	פגם מהותי בכל ההצעות שהוגשו במכרז - דחיית עתירה או ביטול מכרז?	235
5.3.	חלופת הזמן	236
5.4.	אורכה להגשת הצעות למכרז חרף פגמים בהליכי המכרז שדיים להביא לביטולו של המכרז	236
5.5.	החזרת המכרז לועדת המכרזים - חרף הפגמים	237

5.6 ביטולו של מכרז לאור סדרה של פגמים בהתנהלותה של ועדת המכרזים ובכלל זה ניהול משא-ומתן בניגוד לדין, היעדר שקיפות, התנהלות פסולה, הפרת עקרון השוויון ועוד.....	238
5.7 טעות בנתונים ועילה לביטול.....	239
5.8 פגיעה בעקרון השוויון - אי-הפעלת סעד הביטול מיידית - דחייתו לשלוש שנים.....	240
5.9 שאלות הבהרה כחלק מנוסח החוזה - היעדר עילת ביטול.....	242
5.10 ביסוד ביטול המכרז הראשון עמדו שיקולים זרים ולא שיקולים עניינים.....	242
5.11 התערבות בית-המשפט בהליכי מכרז תיעשה בזהירות יתרה..	243
5.12 אין מדובר בשיהוי בעוצמה שיש בה כדי לגבור על הפגם שנפל בתקינות ההליך המכרזי וככל שנמצא שההליך המכרזי אכן נפגם.....	243
5.13 הביקורת השיפוטית על הליכי מכרזים תיעשה בזהירות יתרה. קביעת תנאי המכרז ותנאי הסף שבו הם עניין שבשיקול-דעת הרשות, ובית-המשפט יטה שלא להתערב בהן. בית-המשפט יתערב אך במקרים ברורים וקיצוניים במיוחד של חריגה ממתחם הסבירות, על-אף שהחלטתו של עורך המכרז לא חסינה מפני ביקורת שיפוטית.....	245
פרק ט': הצעות חלופיות - אינן בתנאי המכרז.....	247
פרק י': "מעין מכרז" - מכרז ביטוח של רשות מקומית.....	249
פרק י"א: מכרזים - הלכה פסוקה.....	253
1. הקפאת תוצאות מכרז פומבי.....	253
2. בקשה לגילוי הסכמי ההרשאה ובקשה למתן צו מענה לשאלון.....	253
3. אמות-המידה אשר נקבע לגביהן במכרז ניקוד.....	253
4. על דיני מכרזים חלות נורמות, הן מהמשפט הפרטי והן מהמשפט המנהלי.....	254
5. תביעה לפינוי מושכר.....	254
6. החלטת השרים והממשלה לחרוג מנבחרת הדירקטורים ולהכיר בכישוריו המיוחדים של מועמד בעל זיקה פוליטית.....	255
7. שאלת עמידתו של המבקש בתנאי הסף שנקבע במכרז בכל הנוגע לניהול תקציב.....	256
8. הקצאת מקרקעין.....	256
9. קביעת תקופת צינון.....	256
10. בקשת התובע לגילוי מסמכים ולחילופין לביטול הסדר דיוני.....	257
11. ביקורת שיפוטית על החלטה מינהלית בתחום דיני המכרזים.....	257
12. טענה למינוי פוליטי פסול.....	258
13. מכרז פומבי למתן שירותי פינוי וסילוק אשפה ופסולת.....	259
14. האם המשיבה עומדת בתנאי הסף הניהולי הנדרש לתפקיד מנכ"ל העירייה?.....	260

15.	פרשנות תנאי המכרז	260
16.	סוג המשאיות שעל המציע להחזיק	261
17.	אי-עמידה בדרישת הסף לתנאי המכרז	261
18.	השתק הגנה	262
19.	תיאום בין מתחרים המתמודדים במכרז היא התנהגות אנטי-תחרותית המנוגדת להגיונו של המכרז	263
20.	ביטול החלטת ועדת המכרזים	263
21.	הפעלת בתי דיור לגיל הזהב	264
22.	מחלוקות אודות תוכנו של הסכם ההקצאה	264
23.	הפרשנות שיש לתת להוראות המכרז בו מדובר, ובפרט לשאלה כיצד יש לפרש את המונח "מציע"	265
24.	האם יש מקום לעכב את המשך התקדמות הליכי המכרז עד להכרעה בעתירה?	266
25.	פיצויים כספיים בגין הרווח שנמנע עקב שלילת זכייה במכרז	266
26.	הקצאת מקרקעי ציבור בפטור ממכרז	267
27.	מכרז קופת חולים כללית לאספקת מכשירי שמיעה למבוטחיה	267
28.	האם כללית שקלה שיקולים זרים?	268
29.	גביה ביתר של סכומי הוצאות אכיפה בגין עיקול ברישום ועיקול בפועל של מיטלטלין	268
30.	מכרז להפעלת מרכזי טיפול אזוריים לילדים ולבני נוער נפגעי פגיעות מיניות	269
31.	מכרז לעריכת ביטוחי העירייה	269
32.	אי-קידום בשירות בתי הסוהר	270
33.	"חונכות ויטואלית"	271
34.	האם מידע שהעותר ביקש מדואר ישראל, מהווה פעילות בנושא שירותים כספיים, הנכללת בגדרי הצו ומוחרגת מחוק חופש המידע; או שמא המידע המבוקש לא נכנס לגדרי הצו, באופן שחוק חופש המידע חל לגבי המידע המבוקש?	271
35.	מהו פגם מהותי בהתנהלות המציע או הזוכה במכרז?	272
36.	מכרז לשיווק 245 יח"ד	272
37.	תצהיר כוזב שצורף להצעה, המהווה פגם מהותי בהצעתה שיש בו כדי לפגוע בעקרון השוויון	272
38.	זכות העיון של משתתף במכרז	273
39.	משא-ומתן שנוהל שלא כדין	274
40.	קווי הנסיעה הנוספים עברו לעותרת עד להודעה חדשה מטעם המשיבה	274
1	ולא באופן קבוע	274
41.	גם לעותר שהצעתו למכרז נפסלה נתונה זכות עמידה ויש באפשרותו לטעון לפגמים שנפלו במכרז או בהצעה הזוכה	275
42.	היקף ניסיון קודם	276

43.	מעשה עשוי	276
44.	"חריג הבלעדיות"	277
45.	דיני המכרזים ועיקרון השוויון	278
46.	תכסיסנות אסורה	278
47.	הקמת ניהול והפעלה של מערך לביצוע בדיקות קורונה	279
48.	"הצהרת כלי הרכב"	280
49.	הזכות לרכוש קרקע בפטור ממכרז	280
50.	אישור כלל ההצעות שזכו	280
51.	האם נפל פגם בהכרזה על שתי המציעות כזוכות?	281
52.	דעה קדומה חיובית על הזוכה	282
53.	מעמד של "זכאית" לצורך קבלת הפטור	282
54.	תכלית המכרז - שיקום ויציבות תעסוקתית	283
55.	טעות בניקוד הצעה	283
56.	בקשה לביטול פסק-דין	284
57.	עקרון השוויון והחובה לנהוג בקרקעות המדינה באופן שוויוני, כאשר הקצאת קרקע בפטור ממכרז הינה החריג	284
58.	"מחטף" לצאת מידיית במכרז חדש	285
59.	בקשה לעיון שרב הנסתר בה על הגלוי	285
60.	פגם שנפל בזימון לשימוע	286
61.	תוצאת אי-עמידה בתנאי סף	286
62.	כלל הוא שביטול המשפט אינו יושב כ"ועדת מכרזים עליונה"	287
63.	השבת הדיון לועדת המכרזים	288
64.	תיקון מסמכי המכרז בדעבד	288
65.	חישוב מחיר מגרשי ההקצאה על-פי הממוצע המשוקלל של כלל המגרשים בתכנית שינוי הייעוד	289
291	שער ד': פטור ממכרז	
291	פרק א': כללי	
293	פרק ב': מכרז חובה ומכרז מרצון	
295	פרק ג': אימתי חובה לקיים מכרז	
299	פרק ד': חוק חובת מכרזים ותקנות הפטור	
1.	חריגים - סעיף 4 לחוק חובת מכרזים ותקנות הפטור	299
2.	בדיקת סבירות הפטור	299
3.	מכרז המשך - פטור מפרסום מכרז לפי תקנה 3(4)(ב)(3) לתקנות חובת המכרזים	300
4.	פטור ממכרז כ"ספק יחיד", מכוחה של תקנה 3(29) לתקנות חובת המכרזים, התשנ"ג-1993	301
5.	מהותו ותכליתו של ההליך התחרותי בנסיבות של ביטול המכרז ופטור ממכרז חוזר - תקנה 17(יא) לתקנות חובת מכרזים (ביטחון)	303

6. תחולת חוק חובת מכרזים ודיני המכרזים אף על תאגידיים מקומיים.....	305
7. דחיית טענה בדבר הפרה של חוק חובת מכרזים.....	305
8. פרשנות תקנות חובת המכרזים (העדפת תוצרת מאזורי עדיפות לאומית), התשנ"ח-1998.....	307
פרק ה': רכישת שירותים מרשות מקומית על-ידי רשות אחרת ופטור מחובת המכרז הכללית החלה על רשויות.....	319
פרק ו': תמצית ההלכה בעניינים שונים - בית-המשפט העליון.....	321
1. הותרת תלמידים במסגרות החינוך המיוחד בלי שירותי רפואה וסיעוד.....	321
2. סירוב העירייה להעביר למשיבה את התמורה המוסכמת עבור שירותי הגביה.....	321
3. האם המשיבה הינה "בעל בניין להשכרה" כמובנו של סעיף 53ב(א) לחוק לעניין ההטבות?.....	322
4. הסמכת תובעים.....	323
5. גבו מע"מ בגין בדיקות קורונה שנערכו במעבר טאבה, וזאת חרף העובדה שמעבר טאבה מוגדר כאזור סחר חופשי.....	324
6. האם להורות על פתיחת "חקירה פלילית בחשד לביצוע עבירות הנוגעות לבנייתן של יחידות הדיור המוזכרות בעתירה המצויות בשכונת היובל בתחומו המוניציפאלי של הישוב עלי"?.....	325
7. הסכמים בגדר חוזה למראית עין.....	326
8. האם כל טענה לפגם מינהלי שאינו יישומי מקומה להתברר בערכאה מינהלית במסגרת תקיפה ישירה?.....	327
9. הכרה בזכאותו של העותר לקבלת שכר לאחר מעשה.....	327
10. הפעלת ופריסת טכנולוגית הדור החמישי בישראל.....	328
11. האיסור החל על עובד ציבור להימצא בניגוד עניינים במסגרת תפקידו.....	329
12. הפרדת הבעלות בחברה.....	330
13. המערערים תוקפים את המכרז, בין היתר, בטענה כי היה מקום לאפשר להם לבחור מגרש מתוך היצע רחב יותר; וזאת בהתאם לשיוך "שבטי חמולתי", להבדיל מ"משפחתי".....	331
14. פרשנות הוראות המכרז.....	331
15. מכרז לאספקת שירותים - תנאי הסף שונה או "רוכך" תוך כדי ההליך המכרזי.....	332
16. העברת ביקורת שיפוטית על החלטה הנוגעת לתכנית מקומית ונקודתית - סמכות עניינית.....	333
17. היה על המבקשת להעלות את טענותיה ביחס למכרז מראש, לפני שנודעו לה תוצאות המכרז, ולא להמתין לתוצאותיו.....	334

18. השירות המדובר במכרז ניתן להפקעה מהזוכה ולהעברה לגורם אחר	
בפרק זמן קצר וללא קושי מיוחד	335
19. המכרז לוקה בפגמים במישור ניגוד העניינים אשר מצדיק את	
ביטולו	335
20. סעד של "שמירת המצב הקיים"	337
21. גובה הסיוע למכרז קהילתי של הקהילה הגאה בעיר ירושלים	338
22. סילוק יד מפרוייקט	339
23. העניין דנן נופל לגדר המקרים החריגים בהם נדרשת התערבות ערכאת	
הערעור בהחלטה על מתן סעד זמני, וזאת על-מנת למנוע את האפשרות	
שייגרם למערערת נזק בלתי-הפיך טרם בירור תביעתה	340
24. הקצאת קרקע למטרת בניית בית כנסת	341
25. בקשת המבקשת למתן צו מניעה זמני המעכב את מימוש זכייתה של	
המשיבה 2 במכרז שפרסמה המשיבה 1	342
26. האם קיימת אפשרות "להעתיק" את מיקומו של המגרש?	344
27. תנאי הקצאת קרקע למגורים למשרתי כוחות הביטחון שהם בני	
מיעוטים ביישובי המיעוטים	345
28. שמירה על זכויות עובדים המועסקים על-ידי קבלני שירותים	
שמתקשרים עם משרדי הממשלה ויחידות הסמך שלהם במסגרת מכרזים	
ציבוריים	346
29. מתן פטור לקבלן זר מתחולת החובות המוטלות על קבלנים בישראל	
בהתאם לחוק רישום קבלנים	347
30. פרשנות הגדרת "המחיר הכולל" שבסעיף 17א(2) לחוק הגנת	
הצרכן	347
31. ביטול הליכי בחירת מגרשי מגורים ספציפיים	348
32. סוגיית חוקתיות מנגנון ניכוי כספי הפיקדון של עובדים זרים	349
33. הפעלת מסגרת אקדמית מתוקצבת ביישוב ערבי בצפון הארץ שתיתן	
מענה לצורך החברה הערבית	349
34. הפסקת התקצוב בעבור עבודת הסייעות בצהרונים במסגרת תכנית	
"ניצנים"	350
פרק ז': תמציות הלכה בבית-המשפט המחוזי	353
1. שימוש אסור במפוחי עלים באזורי מגורים	353
2. ביטול מכרז לגבי מעון יום	354
3. סייג הפרטיות וסייג בדבר דיונים פנימיים ותרשומות של התייעצויות	
פנימיות	355
4. לא הוכחו התנאים להתקשרות בפטור	356
5. תפקידו של היועץ המשפטי למועצה הוא, בין היתר, להיות שומר סף.	
לכן לצורך שמירה על נייטרליות ואבייקטיביות ולהימנע ממצב של חשש	
למשוא פנים במילוי תפקידו	357

6. ביטול החלטת ועדת המכרזים בדבר זכיית המשיב 2 במכרז והכרזת העותר כזוכה במכרז בהיות הצעתו ההצעה הכשרה הזולה ביותר.....	357
7. האם יש להוציא מתחום שמורת הטבע מקרקעין בבעלות פרטית, וזאת מכיוון שהדבר נדרש מבחינת רציפות שטח הפיתוח ומניעת קיטועו?.....	358
8. ביטול החלטת ועדת המכרזים אשר פסלה את הצעתם מחמת אי-צירוף אישור תושבות.....	360
9. נפלה טעות בכך שוועדת המכרזים החליטה שההצעה של העותרת לא עמדה באחד מתנאי הסף.....	360
10. החלטה מורכבת ולא שגרתית, לגבי מבנה מיוחד הגובל בכנסיה...361	361
11. הפגמים שנפלו בהתנהלות הנתבעות גרמו לשלילת זכיית התובעת במכרז שלא כדין.....	362
12. כל הטעמים שעמדו ביסוד החלטת המשיבה 1 מיום 03.01.24 אינם יכולים לעמוד, ואינם מצדיקים סטייה מהמלצת ועדת האיתור, לפיה הומלץ העותר כבחירה ראשונה.....	364
13. אשר לשיהוי, התביעה הוגשה ביום 11.05.25, כחודשיים לאחר המכתב של המועצה על סיום ההתקשרות והיציאה למכרז. דומה כי לשני הצדדים לא אצה הדרך. המכתב של אורט נשלח שלושה שבועות אחרי קבלת המכתב ותשובת המועצה נשלחה בחלוף חודש נוסף. התביעה הוגשה שבועיים לאחר מכן. הדיון בבקשה לצו מניעה נקבע תחילה ליום 25.5.2025 ונדחה ליום 10.6.2025 בעקבות בקשה דחייה מוסכמות שהגישה המועצה. אוסיף כי ההשתהות מצד אורט, ככל שהייתה, לא מנעה מהמועצה לקדם את המכרז, אך גם בהיבט זה המועצה לא פעלה במהירות. הגם שבמכתב מיום 06.03.25 נכתב כי בחודש הקרוב יפורסם מכרז, בפועל לא פורסם מכרז עד הגשת העתירה ביום 11.05.25. במהלך החודשיים שחלפו, הצעד הממשי היחיד בו נקטה המועצה היה התקשרות עם יועץ לצורך הכנת המכרז.....	365
14. הכלל הפרשני הנהוג בדיני מכרזים הוא כי כאשר קיימים מספר פירושים סבירים ללשון המכרז, יש להימנע מפרשנות מרחיבה של תנאי הסף ויש להעדיף את הפירוש המקיים את הצעות המשתתפים על פני פרשנות שפוסלת אותן.....	365
15. בענייננו, מתקבל הרושם כי היכל התרבות לא פעלה בהתאם לנדרש ולא ביצעה את התהליך הנדרש בנוהל לשם בחינת התקיימות התנאים לתחולת הפטור ממכרז. יתר-על-כן, ספק אם תנאים אלה כלל מתקיימים בנסיבות העניין, גם לטענה הבסיסית של המבקשת לפיה למעשה, לא מדובר בשירותים הדורשים מומחיות ייחודית המצדיקים פטור ממכרז יש סיכויים ממשיים להתקבל. מסקנה זו מתחזקת גם בבחינת ששת הגופים אליהם פנו, השוני ביניהם, חלקם דומים למאפיינים של המבקשת.....	366

16. סבורני כי נוכח שינוי מהותי בחוות-הדעת של היועמ"ש, היה על הוועדה לקיים דיון מחדש בהחלטתה ולשקול מחדש את השיקולים הן לגבי פסילת מציע (אמנון) והן לגבי ביטול המכרז בכללותו, שכן, לפי חוות-הדעת השניה, כבר אין מדובר במכרז בו נותרה הצעה יחידה 366.
17. ביטולו של מכרז ופרסום מכרז חדש תחתיו הינו צעד חריג ובעייתי, שעל רשות ציבורית להימנע מביצועו ככל הניתן. צעד זה לא-זו-בלבד שהוא משים לאל את כל העבודה וההוצאות המושקעות בהכנת ההצעות שהוגשו, אלא הוא מסכן גם את עקרון הסודיות והשוויון, שהוא מאושיות המכרז 366.
18. המבחן להתערבות בית-המשפט בהחלטה הוא אם הרשות המנהלת את המכרז בנאמנות עבור הציבור כולו פעלה בהגינות, ביושר, בשוויון בסבירות וללא שיקולים זרים - מטעמים אלה ואחרים אף ינקוט בית-המשפט ב"זהירות יתרה" בשוקלו האם להתערב בהוראות המכרז 366.
19. כידוע בהתאם לתקנה 3(ב) לתקנות בתי-משפט לעניינים מינהליים (סדרי דין) על עתירה מינהלית להיות מוגשת בלא שיהוי, ולא יאוחר מ- 45 יום מפרסום ההחלטה נשוא העתירה, ובמקרה זה - פרסום המכרז. העתירה הוגשה איפוא בשיהוי על-פי התקנות, זאת מבלי שאף הוגשה בקשה לארכת מועד 367.
20. בית-משפט זה אינו משמש כערכאה המחליטה במקומה של הרשות בעניינים מקצועיים שבתחום סמכותה. בית-המשפט אינו בוחן את תבונתה או אף את יעילותה של ההחלטה והוא לא ממיר את שיקול-דעתה של הרשות בשיקול-דעתו שלו. בית-המשפט אינו שם עצמו בנעלי הרשות המינהלית ואינו בוחן אם ניתן היה לקבל החלטה נבונה או יעילה יותר - דברים אלה יפים, אולי אף ביתר שאת, עת עסקינן בענייני מכרזים, שהרי, בית-המשפט אינו יושב כועדת מכרזים עליונה ואינו מחליף את שיקול-דעת הרשות בשיקול-דעתו 367.
21. ככלל הקפאתן של עבודות המכרז, אינה עוצרת את מירוץ השיהוי בתקיפת תוצאות המכרז. נכון גם, כי תכתובת עם עורך המכרז אינה מהווה הצדקה לשיהוי בתקיפת תוצאות המכרז, אם אין אינדיקציה לכך שעורך המכרז מתכוון לשקול מחדש את החלטתו. בדומה ישנם אף מצבים בהם גם עיכוב במתן עיון במסמכי המכרז אינו מצדיק שיהוי בהגשת עתירה כנגד תוצאות המכרז 367.
22. במוקד הליכי המכרז עומדים שתי תכליות - השוויון והתחרות, וכידוע, מטרתו של המכרז הציבורי להביא לאיזון בין שני עיקרים: השוויון והתחרות. אלה מיועדים לאפשר תחרות שוויונית בין המציעים, תוך שמירה על האינטרסים הכלכליים של הרשות הציבורית. יחד-עם-זאת, הכלל הוא כי לעקרון השוויון ולאינטרס הציבורי שהוא משקף, עליונות על האינטרס הכלכלי במכרז הנערך על-ידי רשות ציבורית 368.

23. מרוץ השיהוי החל לכל המאוחר בהודעת העירייה לעותרת ביום 29.12.24. העותרת פעלה בנמרצות וקיבלה את מלוא החומר הדרוש כבר ביום 06.01.25. אולם היא לא הגישה את העתירה אלא בחלוף 58 ימים מקבלת ההודעה. לא מדובר בשיהוי קל, אלא בשיהוי מהותי. בנסיבות העניין, היה ניתן לצפות שהעותרת תגיש את העתירה סמוך לקבלת מלוא החומר, לכל המאוחר בתוך 45 יום מההודעה שקיבלה, ובוודאי לא בחלוף למעלה מ- 52 ימים מהמועד בו כל החומר היה בידה. 368.	
24. לאחר שבחנתי את טענות הצדדים ואת מסמכי המכרז באתי לכלל מסקנה כי דין העתירה להתקבל, במובן זה שתבוטל ההחלטה על זכייתה של חברת מאג במכרז, וזאת בשל אי-עמידה בהוראת סעיף 25.1 למכרז, נוכח הרשעתה בעבירות פליליות הנוגעות לחוק עבודה, בשלוש השנים שלפני הגשת ההצעה. 368.	
25. בשים-לב לכך שהפגם הנטען במכרזים היה ידוע למבקשת מבעוד מועד אך העתירה הוגשה בחלוף לא פחות מ- 90 יום ממועד פרסום המכרז הראשון, ו- 52 יום לאחר דחיית טענות המבקשת במכתב הראשון, אפשר בהחלט כי העתירה לוקה בשיהוי משמעותי אשר משפיע, מטבע הדברים, על סיכויי קבלתה. 368.	
שער ה': רשויות מקומיות. 369.	
פרק א': ועדת המכרזים ומועצת העיר. 369.	
1. הדין. 369.	
2. ועדת מכרזים - הליך פגום. 370.	
3. מכרז לאיוש. 370.	
4. חובת ההנמקה של הוועדה. 371.	
4.1 החלטת הוועדה - חובת הנימוק. 371.	
4.2 חובת ההנמקה של החלטת הוועדה. 372.	
5. מועצת העיר. 372.	
6. הצבעה חשאית. 373.	
7. שמיעת האזרח. 373.	
8. ועדת מכרזים וכושרו של מציע. הערכת כושרו של אדם למלא משרה פנויה על-ידי ועדת המכרזים. 373.	
9. הרכב ועדת המכרזים. 374.	
10. שיקול-דעת הוועדה. 375.	
11. שיקולים זרים של ועדת מכרזים או ועדה מייעצת - מועד העלאת טענות נגד תקינות הליך בחירה. 376.	
12. ועדת מכרזים וניגוד עניינים. 377.	
13. ביטול החלטתה של ועדת מכרזים בשל אי-ביצוע פסק-דין של בית-המשפט שחייב התייחסות לעניינים שונים. 382.	
14. לוועדת בוחנים אין סמכות לשנות את תנאי המכרז לאחר שהוגשו ההצעות. 382.	

פרק ב': נוהלים והנחיות פנימיות של גופים ציבוריים	383
1. כללי	383
2. מהו כוחן של הנחיות פנימיות	386
פרק ג': מכרזים לאיוש משרה	391
1. תכלית המכרז לאיוש משרה	391
2. הדין	391
3. חריגים לכלל של איוש בדרך של מכרז פומבי	393
4. מכרז פנימי ומכרז חיצוני	395
5. התנהלות תקינה בהליך איוש המשרה	396
6. מינוי עובדי עירייה ללא מכרז - בטלות	399
פרק ד': מכרזים ברשות המקומית - פטור ממכרז	401
1. מכרז לביצוע עבודה, העברת מקרקעין או טובין	401
2. חוזה ללא מכרז	403
3. האם חייבת עירייה לנהל מכרז לצורך ביצוע עסקת ביטוח?	404
4. במכרז לביטוח הוצעה הצעה עמוסה בהסתייגויות ובשינויים מהותיים	405
5. התקשרות עם עורך-דין - הצורך במכרז	407
פרק ה': הליכי אכיפה נגד הרשות לקיום דיון בבחירת זוכה במכרז	409
פרק ו': מכרזים משותפים	411
שער ו': דמוי מכרז	415
פרק א': מבוא	415
פרק ב': מה בין מכרז ודמוי מכרז	417
פרק ג': ההלכה הפסוקה	419
1. על מכרז חלים דיני המשפט הציבורי והפרטי המחייבים את המדינה לנהוג ביושר	419
2. בעסקאות מסויימות ניתן לנהל משא-ומתן עם המציעים "שהצעותיהם נמצאו מתאימות"	420
3. המדינה רשאית, במקרים מתאימים, להתקשר עם ספקים בדרך של "דמוי מכרז"	421
4. הודעה על דחיית ההצעה - תינתן למציע מוקדם ככל האפשר	423
5. יש לתת לתנאי המכרז פרשנות שאינה נוקשה	424
6. האם חקיקת המגן מהווה חלק מהמערך הנורמטיבי של דין המכרז הציבורי?	425
7. סעדים זמניים	426
שער ז': מכרז סגור	427
פרק א': מבוא	427
פרק ב': מכרז והגרלה	429
פרק ג': מכרז פרטי סגור	431
פרק ד': ההלכה הפסוקה	433

437.....	שער ח': מכרז פנימי
437.....	פרק א': דיני המכרזים והמכרז הפרטי
441.....	פרק ב': העדפת המכרז הפנימי
443.....	פרק ג': הקפאת מכרז פנימי
445.....	פרק ד': ההלכה הפסוקה
449.....	שער ט': סעדים זמניים בענייני מכרזים - תמצית הלכות
449.....	פרק א': כללי
451.....	פרק ב': תמצית הלכות
481.....	שער י': מכרזי "מחיר למשתכן" - קבוצות רכישה - הגרלת מקרקעין - בניה במקרקעי ישראל
481.....	פרק א': מחיר למשתכן
481.....	1. כללי
482.....	2. תנאי ההגרלה
488.....	3. "מחיר למשתכן" - הוצאת מיתחם מקרקעין מההגרלה
496.....	4. הנפקת תעודת זכאות - תשלום
498.....	5. האם קביעה בתכנית מתאר מקומית כי "לא תתאפשר יציאה לגג" הבניין משמעה גם איסור שימוש בגג
500.....	6. מכרזי מינהל
502.....	7. הקצאת המגרש בפטור ממכרז
502.....	8. מתן המלצות להקצאת קרקע בפטור ממכרז
503.....	9. הקפאת הוראות הנוהל - בחינה מחדש
503.....	10. תנאי ההקצאה
504.....	11. האם העותרות זכאיות להמשיך בהפעלת המחצבה והאם המשיבים מחוייבים לתת להם הרשאה ורישיון לעשות כן, זאת, על-אף החלטת המשיבה מיום 25.10.20 להפסיק את פעילות המחצבה?
504.....	12. פטור ממכרז
505.....	13. הסדרת המערך החוזי בין הצדדים
506.....	14. הקצאת מקרקעין ללא תמורה
506.....	15. תנאי ספק יחיד
509.....	פרק ב': מכרז פומבי - מתחמי בניה צמודי קרקע
519.....	פרק ג': מכרז לחכירת מגרשים - לבניה למגורים - בני המקום
525.....	פרק ד': מכרז להקמת מבני דיור לקשישים על מקרקעין שבבעלות העירייה
529.....	פרק ה': ביטולו של מכרז (עפולה) לחכירת מגרשים-לבניה עצמית - תיאום פסול - אי-בהירות תנאי
547.....	פרק ו': קבוצת רכישה - מכרז פומבי לרכישת הקרקע
557.....	שער י"א: תמצית ההלכה הפסוקה על-פי נושאי המכרז
557.....	פרק א': מכרזי מקרקעין

571	פרק ב': תיירות ונופש
575	פרק ג': תחבורה
587	פרק ד': בריאות
591	פרק ה': מדידת מים - אגודות מים - מקורות
595	פרק ו': פסולת וניקיון
603	פרק ז': ספורט
607	פרק ח': עבודות סלילה
611	פרק ט': מלט ומחצבות
613	פרק י': מכרזי גביה והעסקת עורכי-דין
617	פרק י"א: ממגורה
619	פרק י"ב: שמירה
621	פרק י"ג: חינוך
627	פרק י"ד: אנרגיה
629	פרק ט"ו: בטחון ותעופה
633	פרק ט"ז: גינון
637	פרק י"ז: ביטוח
639	פרק י"ח: מתקני שעשועים
641	פרק י"ט: דפוס
643	פרק כ': מכרז במסלול מחיר למשתכן - הצעות לרכישת זכויות חכירה